สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ใบรับรองปัญหาพิเศษปริญญาตรี

ภาควิชาพืชสวน

ภาควิชาพืชสวน

เรื่อง

การศึกษาพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร จำนวน 20 ชนิด

A Study of Creepers for used as Herbal of 20 species

โดย

นายจักริน พุทธรักษา

ได้รับการพิจารณาจาก

(ผศ.ธราธร เขียวขำแสง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

วันที่ 24 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2542

ภาควิชารับรองแล้ว

(ผศ.ดร.สมชาย กล้าหาญ)

หัวหน้าภาควิชาพืชสวน

วันที่ 25 เดือน มี.ค. พ.ศ. 42

ปพ.
เลขหมู่ [illegible]
เลขทะเบียน 33412
วัน, เดือน, ปี 5 ส.ค. 2542

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร จำนวน 20 ชนิด

A Study of Creepers for used as Herbal of 20 species

โดย

นายจักริน พุทธรักษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผศ.ธราธาร เขียวขำแสง

เสนอ

ภาควิชาพืชสวน คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์)

พุทธศักราช 2541

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อเรื่อง : การศึกษาพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร จำนวน 20 ชนิด
(A Study of Creepers for used as Herbal of 20species)

โดย : นายจักริน พุทธรักษา
สาขาวิชา : เทคโนโลยีการผลิตพืช
ภาควิชา : พืชสวน
คณะ : เทคโนโลยีการเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ธราธร เขียวชำแสง

บทคัดย่อ

การศึกษาพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร จำนวน 20 ชนิด โดยศึกษาถึงชื่ออื่น ๆ ชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์ วงศ์ ถิ่นกำเนิด ลักษณะทางพฤกษศาสตร์และส่วนต่าง ๆ ของพรรณไม้เลื้อยที่นำไปใช้เป็นสมุนไพร ตลอดจนสรรพคุณทางยาของพรรณไม้นั้น ๆ ส่งผลให้พรรณไม้เลื้อยแต่ละชนิด มีส่วนที่ใช้เป็นสรรพคุณในการรักษาโรคที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วพรรณไม้ 1 ชนิด มีส่วนที่สามารถใช้เป็นสรรพคุณทางการรักษาโรคได้หลายส่วน บางชนิดใช้ได้ทุกส่วน โดยพืชสมุนไพรทุกชนิดสามารถนำส่วนต่าง ๆ ไปปรุงเป็นยาสมุนไพรได้ตามแต่ชนิดพันธุ์ของพืชนั้น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Title	:	A Study of Creepers for used as Herbal of 20species
By	:	Mr. Jaklen Puttraksa
Major	:	Plant Production Technology
Department	:	Horticulture
Faculty	:	Agricultural Technology
Advisor	:	Mr. Taratorn Kiawkamsang

Abstract

A Study of Creepers for used as Herbal of 20species. That studies their common name , scientific name , other name , Family , origin , botanical characteristic and other parts used as herbal incluting action and use their plants the result vine plants each species have many part are use different. Most vine plants have many parts of action and use. Some species can be able every. All of them can be used very parts to make the medicine depend upon their varieties.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ในการทำปัญหาพิเศษฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ผศ.ธราธร เขียวขำแสง ที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำและปรึกษา ตลอดจนแก้ไขปัญหาพิเศษฉบับนี้ จนเสร็จเรียบร้อยดี และขอบพระคุณพ่อแม่ พี่ และเพื่อน ๆ ที่ให้การสนับสนุนทั้งทุนทรัพย์ ข้อแนะนำและกำลังใจ ในการทำปัญหาพิเศษฉบับนี้ จนเสร็จได้ด้วยดี อันจะทำให้ปัญหาพิเศษฉบับนี้ได้เสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ให้กำลังใจในการศึกษาและมีส่วนช่วยสนันสนุนให้ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จ เรียบร้อยได้ด้วยดี

นายจักริน พุทธรักษา

เมษายน 2542

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ก
สารบัญภาพ	ข
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
การตรวจเอกสาร	4
อุปกรณ์และวิธีการทดลอง	17
ผลการศึกษา	19
สรุปผลการศึกษา	61
วิจารณ์ผลการศึกษา	62
เอกสารอ้างอิง	63

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงลักษณะทรงต้นของคัดเค้า	20
ภาพที่ 2 แสดงลักษณะทรงต้นของซองแมว	22
ภาพที่ 3 แสดงลักษณะทรงต้นของดีปลี	25
ภาพที่ 4 แสดงลักษณะทรงต้นของตำลึง	27
ภาพที่ 5 แสดงลักษณะทรงต้นของตำลึงตัวผู้	29
ภาพที่ 6 แสดงลักษณะทรงต้นของเถาคันขาว	31
ภาพที่ 7 แสดงลักษณะทรงต้นของบอระเพ็ด	33
ภาพที่ 8 แสดงลักษณะทรงต้นของบอระเพ็ดพุงช้าง	35
ภาพที่ 9 แสดงลักษณะทรงต้นของบัวบก	37
ภาพที่ 10 แสดงลักษณะทรงต้นของผักบุ้งทะเล	39
ภาพที่ 11 แสดงลักษณะทรงต้นของพญายอ	41
ภาพที่ 12 แสดงลักษณะทรงต้นของพลู	43
ภาพที่ 13 แสดงลักษณะทรงต้นของพลูแก	45
ภาพที่ 14 แสดงลักษณะทรงต้นของฟักทอง	48
ภาพที่ 15 แสดงลักษณะทรงต้นของเฟื่องฟ้าขาว	50
ภาพที่ 16 แสดงลักษณะทรงต้นของมะแว้งเครือ	52
ภาพที่ 17 แสดงลักษณะทรงต้นของมะลิวัลย์	54
ภาพที่ 18 แสดงลักษณะทรงต้นของรางจืด	56
ภาพที่ 19 แสดงลักษณะทรงต้นของเล็บมือนาง	58
ภาพที่ 20 แสดงลักษณะทรงต้นของอัญชันขาว	60

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนำ

พรรณไม้เลื้อยเป็นพรรณไม้ที่น่าศึกษาชนิดหนึ่ง เนื่องจากไม้เลื้อยมีความแช่มช้อยและมีความนุ่มนวลน่ามองและสามารถปลูกได้ง่าย จึงมีผู้นำพรรณไม้เลื้อยมาปลูกเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ปลูกเพื่อความสวยงาม ปลูกเพื่อเป็นแนวรั้วเพื่อบังสายตา และนำมาปลูกเพื่อให้เป็นร่มเงา นอกจากนี้ยังนำส่วนต่าง ๆ มาทำเป็นสมุนไพรรักษาโรคได้อีกด้วย

ดังนั้นจึงได้ศึกษาพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นสมุนไพร จำนวน 20 ชนิด โดยศึกษาชื่อทาง พฤกษศาสตร์ ชื่อสามัญ ชื่ออื่น ๆ วงศ์ ลักษณะต่าง ๆ ส่วนที่ใช้มาทำเป็นสมุนไพร ตลอดจนสรรพคุณทางยา เพื่อเผยแพร่สำหรับผู้ที่มีความสนใจในเรื่องนี้ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การศึกษาพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร จำนวน 20 ชนิด

(A Study of Creepers for used as Herbal of 20species)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบพรรณไม้เลื้อยที่จะนำมาใช้เป็นพืชสมุนไพร
2. เพื่อต้องการทราบส่วนต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นสมุนไพร
3. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูล : ชื่อไทย ชื่ออื่น ชื่อสามัญ ชื่อทางพฤกษศาสตร์ วงศ์ ลักษณะทั่วไปทางพฤกษศาสตร์ และสรรพคุณของพรรณไม้เลื้อยในการนำเป็นสมุนไพร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงชนิด และลักษณะทั่วไปของพรรณไม้เลื้อยที่สามารถนำมาใช้เป็นสมุนไพรได้
2. สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาใช้ทำสมุนไพรได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการศึกษาและเผยแพร่ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การตรวจเอกสาร

ไม้ประดับเลื้อยและไม้ประดับเกาะ ไม้เลื้อยและไม้เกาะ คือ พืชที่อาศัยหลักพยุงลำต้นใช้ในสวนพักผ่อน มีนิสัยและการปฏิบัติดูแลรักษา ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปลูกให้ไต่ตามลวดตาข่าย หรือไม้ขัดแตะซุ้มประตูบนหลังคาทางเดิน และไต่ค้าง บนกำแพง พันเสาและต้นไม้ ในสนามหญ้า ในภาชนะโลหะกลมขนาดใหญ่ในกระถางและภาชนะปลูกอื่น ๆ
2. ไม้เลื้อยมีอยู่ 2 ชนิด คือ
   ก. ไม้เลื้อยที่น้ำหนักมาก ต้องการสิ่งค้ำยันแข็งแรง เช่น ซุ้มประตู หลังคาทางเดิน หรือต้นไม้
   ข. ไม้เลื้อยที่มีน้ำหนักเบา เหมาะกับลวดตาข่ายหรือไม้ขัดแตะ
3. ไม้เลื้อยบางชนิดมีใบสวยงามและบางชนิดมีดอกสวยงาม
4. ไม้เลื้อยเกือบทุกชนิดจะเป็นไม้เลื้อยถาวร แต่ก็มีบางชนิดที่เป็นไม้เลื้อยล้มลุก ซึ่งสามารถปลูกในกระถางหรือในกระเช้าแขวนหรือไต่ตามไม้ขัดแตะขนาดต่ำ เช่น ผักบุ้งรั้ว แววตา อัญชัน
5. ไม้เลื้อยขยายด้วยการตอน การปักชำ การปักชำปลูกในดินที่เตรียมหลุมอย่างดี การให้น้ำและปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้พืชเจริญเติบโตอย่างดี
6. การจัดทรงพุ่ม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับไม้เลื้อยเพื่อให้เกิดความสวยงาม ในกรณีไม้เลื้อยที่ไต่ไม้ขัดแตะและลวดตาข่ายจะต้องจัดกิ่ง เริ่มตั้งแต่พื้นจนกระทั่งแผ่เต็มแผง เมื่อพืชขึ้นถึงยอดแผง จะต้องตัดยอดออกแล้วจัดกิ่งให้แตกแผ่ทางด้านข้างขนานพื้น และจัดกิ่งสาขาให้แผ่ไปทั่วแผงทางด้านส่วนบน ในกรณีไม้เลื้อยที่ไต่บนซุ้มหลังคาทางเดิน และไต่ต้นไม้จะต้องมีสาขาใหญ่หนึ่งหรือสองสาขาเท่านั้น
7. ตัดแต่งกิ่งไม้เลื้อยครั้งหรือสองครั้งต่อปี จะทำให้รักษารูปร่างของทรงพุ่มให้คงสภาพอยู่ได้ และจะช่วยให้ออกดอกมากยิ่งขึ้น จะต้องเอากิ่งที่แห้งตายออกและทำความสะอาดทั่ว ๆ ไปปีละครั้ง
8. ไม้เลื้อยที่ปลูกเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ ในสวนพักผ่อนมีดังนี้ คือ
   ก. ไม้เลื้อยที่มีใบสวยงาม ได้แก่ โปร่งฟ้า พลูช้าง พลูฉีก พลูเงิน พลูด่าง พลูนาค พลูฝรั่ง
   ข. ไม้เลื้อยน้ำหนักเบาพลางแสง ได้แก่ ผักบุ้งรั้ว มอร์นิ่งกลอรี่ เสาวรส แววตา ช้องนาง สร้อยอินทนิล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค. ไม้เลื้อยเพื่อสร้างซุ้มและหลังคาทางเดิน ได้แก่ บานบุรีเหลือง บานเวียง(บานบุรีซ้อน) บานพารา บานบุรีกุหลาบ พวงชมพู พวงแสดแถว พัดโบก นมสวรรค์ นางแย้ม พวงแก้วแดง พวงแก้ว(พวงเงิน,หัวใจแตก) ผีเสื้อ (สีฟ้า)

ง. ไม้เลื้อยน้ำหนักมากพันต้นไม้หรือเสาที่แข็งแรง ได้แก่ เฟื่องฟ้า เล็บมือนาง พวงคราม พวงประดิษฐ์ พวงทองต้น พวงทองเถา พวงทองเครือ พวงหยก

จ. ไม้เลื้อยจัดทรงพุ่มให้เป็นไม้พุ่ม ได้แก่ บานบุรีเหลือง บานเวียง บานบุรีซ้อน บานพารา บานบุรีสีกุหลาบ พวงคราม เฟื่องฟ้า

ฉ. เฟื่องฟ้าสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายทางด้วยกัน คือ ไต่ต้นไม้ไต่เสา ขึ้นค้างลวด คลุมหลังคาโรงรถและหลังคาบ้าน ปลูกในสนามหญ้า ปลูกเป็นพุ่มมาตรฐาน ปลูกเป็นรั้ว เฟื่องฟ้ามีหลายชนิด ต้องการการดูแลรักษาเฉพาะพันธุ์ ขยายพันธุ์ด้วยการตัดแต่งกิ่งปักชำ การตอน วิธีปลูกจะต้องขุดหลุมขนาด 1*1*1 เมตร ใส่ปุ๋ยอินทรีย์อย่างดี การตัดแต่งกิ่งมีความจำเป็นเพื่อให้ออกดอกดก (สัมฤทธิ์ , 2537)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความหมายของสมุนไพร

สมุนไพรตามความหมายของพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน หมายถึง พืชที่ใช้เป็นเครื่องยา ซึ่งหาได้ตามพื้นเมืองมใช่เครื่องเทศ แต่ในความหมายของตำรายาไทยจะหมายถึง ยาที่ได้จากพฤกษชาติ สัตว์หรือแร่ ซึ่งมิได้ผสมปรุง หรือแปรสภาพ

ส่วนยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ มีอยู่ 16 ขนาน ต่อมาเมื่อปลายปี 2537 ได้มีการประกาศยกเลิก ยาสามัญประจำบ้าน แผนโบราณเดิมทั้ง 16 ขนาน แล้วกำหนดขึ้นมาใหม่ ซึ่งมีตำรับยาสามัญประจำบ้าน แผนโบราณเดิมอยู่ด้วยส่วนหนึ่งและกำหนดขึ้นมาใหม่ รวมทั้งสิ้น 28 ขนาน

ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณที่กำหนดขึ้นมาใหม่เป็นยาบรรจุเสร็จ การจำหน่ายโดยทั่วไป จะจำหน่ายได้เฉพาะยาที่บรรจุเสร็จ ตามรายละเอียดและขนาดที่บรรจุไว้

คำแนะนำก่อนใช้ยาสมุนไพร

หากผู้ป่วยมีอาการโรคร้ายแรง โรคเรื้อรัง หรือโรคที่ยังพิสูจน์ไม่ได้แน่ชัดว่ารักษาด้วยสมุนไพรได้ เช่น งูพิษกัด สุนัขบ้ากัด บาดทะยัก กระดูกหัก มะเร็ง วัณโรค กามโรค ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคเรื้อน ดีซ่าน หลอดลมอักเสบเรื้อรัง ปอดบวม ไทฟอยด์ โรคตาทุกชนิด ไม่ควรใช้สมุนไพร ถ้าผู้ป่วยมาอาการโรค/อาการเจ็บป่วยที่รุนแรง ต้องนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลทันที ไม่ควรรักษาโดยซื้อยามาทานหรือใช้ยาสมุนไพร

การรักษาโรคโดยใช้ยาสมุนไพร

การรักษาโดยกรรมวิธีแผนโบราณ มีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การนวด การประคบ การใช้ยาถูทา การใช้ยาพอก การใช้กิน การอบด้วยสมุนไพร เป็นต้น เราไม่อาจบอกว่าวิธีใดดีที่สุด แต่ทุกวิธีมีแนวทางการรักษา เพื่อให้เกิดผลดีแก่ผลป่วยด้วยกัน การจะใช้วิธีใดมารักษานั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ความชำนาญของหมอและพยาธิสภาพ บางครั้งอาจใช้หลายวิธีรวมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเก็บสมุนไพร

แพทย์ไทยเรานั้นได้จัดแบ่งรสของตัวยาออกเป็น 9 รส

1. รสฝาด
2. รสหวาน
3. รสเมาเบื่อ
4. รสขม
5. รสเผ็ดร้อน
6. รสมัน
7. รสหอมเย็น
8. รสเค็ม
9. รสเปรี้ยว

และเมื่อท่านจำแนกออกเป็นรสต่าง ๆ ดังกล่าว 9 รสแล้ว ก็ทำให้สามารถจะใช้สมุนไพรปรุงแต่งเป็นยาบำบัดโรคได้ ทำให้รู้ว่ารสยาใด ควรจะใช้แก้ในโรคได้ รสยาใดที่ทำให้ตัวยาขัดกัน ไม่สามารถจะนำมาปรุงเข้าด้วยกันได้

นอกจากนี้ ถ้าหากจะให้สมุนไพรที่ไปเก็บมาใช้ทำการปรุงเป็นยานั้น มีสรรพคุณดียิ่งขึ้นไปแล้ว แพทย์ไทยยังจะต้องมีวิธีการเก็บยาอีกด้วย(ในสมัยโบราณแพทย์ไทยเราต้องเก็บยาเอง ไม่ใช่ไปซื้อเครื่องยาอย่างเช่นในปัจจุบันนี้) ฉะนั้นการเก็บยาท่านจะต้อง

ก.เก็บตามฤดู ปีหนึ่ง ๆ ท่านแบ่งออกเป็น 3 ฤดู

1 คิมหันตฤดู คือฤดูร้อน ท่านเก็บที่รากและแก่น เพราะฤดูร้อนสรรพคุณรวมอยู่ที่รากและแก่น

2 วสันตฤดู คือ ฤดูฝน ท่านให้เก็บที่ใบ ลูก ผล และดอก เพราะฤดูฝนนี้ ใบ ดอก ลูกและผล ได้รับน้ำฝนมีความชุ่มชื่นอยู่เสมอ และสดชื่น สรรพคุณจึงอยู่ที่ใบ ดอก ลูกและผล

3 เหมันตฤดู คือ ฤดูหนาว ให้เก็บที่ เปลือกต้น กระพี้และเนื้อไม้ เพราะอากาศหนาว เนื้อไม้แก่น กระพี้ เป็นที่ป้องกันความหนาวเย็นและรวมเอาสรรพคุณของยาเอาไว้ที่เนื้อไม้ แก่นและกระพี้

ข.เก็บยาตามยาม ท่านแบ่งออกเป็นเวลากลางคืนและกลางวัน กลางวันมี 4 ยาม กลางคืนมี 4 ยาม ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลางวัน

ยามที่ 1 เวลา 06.00 น. ถึง 09.00 น. ท่านให้เก็บ ใบ ดอก ลูก เพราะเวลาเช้า ใบ ดอก ลูก ได้รับน้ำค้าง มีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ สรรพคุณจึงรวมอยู่ที่ ใบ ดอก ลูก

ยามที่ 2 เวลา 09.00 น. ถึง 12.00 น. ท่านให้เก็บที่กิ่งและก้าน เพราะเป็นเวลาสาย ใบ ดอก ลูก ถูกแสงอาทิตย์ สรรพคุณจึงรวมอยู่ที่กิ่ง ก้าน ทำให้กิ่งและก้านมีสรรพคุณดีขึ้นกว่าส่วนอื่น

ยามที่ 3 เวลา 12.00 น. ถึง 15.00 น. เพราะเวลาบ่ายความร้อน ไปรวมอยู่ที่ ต้น เปลือกและแก่น จึงทำให้ต้น เปลือก และแก่น มีสรรพคุณ จึงต้องเก็บต้น เปลือก และแก่น

ยามที่ 4 เวลา 15.00 น. ถึง 18.00 น. เพราะความร้อนไปอยู่ที่ลำต้นมาก สรรพคุณจึงไปรวมอยู่ที่ราก ทำให้รากมีสรรพคุณดี จึงต้องเก็บที่ราก

กลางคืน เวลากลางคืนนี้ ท่านก็แบ่งออกเป็น 4 ยาม เช่นเดียวกัน และในการเก็บยาก็มีเหตุผลเช่นเดียวกันกับในเวลากลางวัน ต่างกันแต่เวลาเก็บย้ายไป และเวลากลางคืนก็ไม่ค่อยนิยมเก็บกันนัก ซึ่งท่านได้แบ่งเก็บกันดังนี้

ยามที่ 1 เวลา 18.00 น. ถึง 21.00 น . ท่านให้เก็บที่ราก

ยามที่ 2 เวลา 21.00 น. ถึง 24.00 น. ท่านให้เก็บที่ต้น เปลือก และแก่น

ยามที่ 3 เวลา 24.00 น. ถึง 03.00 น. ท่านให้เก็บที่กิ่ง ก้าน

ยามที่ 4 เวลา 03.00 น. ถึง 06.00 น. ท่านให้เก็บที่ ใบ ดอก ลูกและผล (ปราโมทย์,2524)

คำแนะนำในการใช้ยาสมุนไพร

1. การใช้ให้ถูกโรค

การใช้สมุนไพรเพื่อรักษาตนเองนั้น ผู้ป่วยต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างมาก และมีข้อจำกัดให้กระทำได้เฉพาะโรคสามัญที่สามารถสังเกตอาการได้ด้วยตัวท่านเองเท่านั้น ได้แก่ อาการท้องอืดท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด อาการท้องผูก อาการท้องเสีย(ที่ไม่รุนแรง) โรคพยาธิบางชนิด บิด อาการคลื่นไส้ ฝี พุ พอง แมลงสัตว์กัดต่อย ไฟไหม้น้ำร้อนลวก รวมทั้งเหาและชันตุ ผู้ที่จะใช้สมุนไพรควรเข้าใจถึงสาเหตุและอาการของโรคเหล่านี้ ให้แน่ชัดเสียก่อนเพื่อป้องกันการใช้สมุนไพรผิดโรค ซึ่งอาการอาจกำเริบมากขึ้นจนถึงขั้นอันตรายได้ นอกจากนี้ต้องถึงอาการที่ไม่ควรใช้สมุนไพรรักษาตนเองและต้องรีบไปโรงพยาบาลทันที

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาการที่ไม่ควรใช้สมุนไพรรักษาและต้องรีบไปโรงพยาบาลทันที

1.ใช้สมุนไพรรักษามานานกว่า 3-4 วัน อาการยังไม่ดีขึ้นหรือทรุดลงกว่าเดิม

2. เกิดอาการแพ้หลังรับประทานยาสมุนไพร เช่น คลื่นไส้ อาเจียน หรือเป็นตุ่มหรือผื่นเป็นปื้น คล้ายลมพิษขึ้นที่ผิวหนัง ริมฝีปาก หรือตา ใจสั่น เป็นต้น

3. มีไข้สูง ตาแดง ปวดเมื่อยตามตัว ซึมและเพ้อ

4. มีไข้สูง ตาเหลือง ตัวเหลือง อ่อนเพลียและอาเจียน

5. ปวดท้องอย่างแรงบริเวณสะดือ หรือท้องขวาด้านล่าง อาจมีอาการท้องผูกและไข้ร่วมด้วย ซึ่งเป็นอาการของไส้ติ่งอักเสบ อันอาจเป็นอันตราย ถึงชีวิตได้

6. ปวดท้องอย่างรุนแรงร่วมกับมีอาการไข้ อาเจียน หรือท้องเสีย และถ้าท้องเสียหรืออาเจียนมาก ๆ คนไข้จะอ่อนเพลีย ตาลึก ผิวหนังแห้งหรือถ่ายอุจจาระเป็นมูกเลือดและอ่อนเพลียลง

7. อาเจียนเป็นเลือด

8. เป็นโรคบางอย่างที่รู้แน่ว่ามีอันตรายถึงชีวิต เช่น งูพิษหรือสุนัขบ้ากัด มะเร็ง ซึ่งผลการทดลองรักษาด้วยสมุนไพรยังไม่ชัดเจน จึงไม่สมควรจะเสี่ยงชีวิต รวมทั้งโรคบางชนิดที่ต้องอยู่ในความดูแลของแพทย์และมีผลตรวจจากห้องปฏิบัติการประกอบการดูแลรักษา เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นต้น

2.การใช้ให้ถูกชนิด

เมื่อตัดสินใจว่าจะใช้สมุนไพรชนิดใด ต้องแน่ใจว่ารู้จักต้นที่ถูกต้อง เพราะชื่อสมุนไพรไทยมีการซ้ำซ้อนกันบ้าง หรือชื่อในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันบ้างทำให้เกิดความสับสนอยู่เสมอ เช่น เสลดพังพอนที่สามารถแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อยได้ดีนั้น มีปรากฏอยู่ 2 ต้น ต้นแรกเป็นไม้พุ่มแกมเลื้อย ลำต้นและใบสีเขียวเข้ม ออกดอกยาว เรียกชื่ออื่นว่า พญายอ พญาปล้องทองบ้าง กับอีกต้นหนึ่งเป็นไม้พุ่ม ลำต้นมีหนามคม เส้นกลางใบมีสีแดง ออกดอกง่ายเป็นสีเหลือง เรียกอีกชื่อว่า ของระอา ดังนั้นเพื่อกันความสับสนจึงเรียกของระอาว่า เสลดพังพอนตัวผู้ และพญายอว่า เสลดพังพอนตัวเมีย หรือสับปะรด ภาคใต้เรียกว่า ยานัด เป็นต้น ถ้ามีปัญหาในเรื่องนี้ ควรค้นคว้าให้แน่ใจจากตำราสมุนไพรที่เชื่อถือได้ ซึ่งมักจะมีคำอธิบายลักษณะต้นและมีรูปสีและขาวดำประกอบ นอกจากนี้สวนสมุนไพร ซึ่งมีนักพฤกษศาสตร์ดูแลอยู่จะเป็นแหล่งค้นคว้าสมุนไพรที่ดีที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. การใช้ให้ถูกส่วน

จากการวิจัยพบว่า ส่วนต่างๆ ของพืช ได้แก่ ราก เหง้า ลำต้น เปลือก แก่น ใบ ดอก ผล และเมล็ดนั้น อาจจะมีสารสำคัญชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกันก็ได้ ซึ่งตรงกับตำราสมุนไพรไทยที่ต้องระบุส่วนที่ใช้ปรุงยาไว้เป็นชนิดๆไป เช่น ใช้ทั้งต้น หรือเรียกว่าใช้ทั้งหัว ได้แก่ ต้น ใบ ดอก และผล สมุนไพรเหล่านี้ มักเป็นพืชขนาดเล็ก หรืออาจระบุได้ว่าใช้ทั้งต้นบนดินก็ได้ เช่น เหงือกปลาหมดทั้งหัว เป็นต้น ที่ใช้แยกเฉพาะส่วนก็มีมาก เช่น เปลือกแคบ้าน แก่นขี้เหล็ก เหง้าขิง ราก ระย่อม ใบชุมเห็ดเทศ ดอกกานพลู ผลกล้วยดิบ สมุนไพรส่วนใหญ่จะเห็นสมุนไพรแห้ง แต่จะมีหลายชนิดที่ใช้ได้ทั้งแห้งและสด เช่น ใบฟ้าทะลายโจร และบางครั้งการใช้สมุนไพรสดจะได้ผลดี เช่น เมือกสดจากใบว่านหางจระเข้ ในเสลดพังพอน เป็นต้น ดังนั้นจะต้องเลือกใช้ให้ถูกส่วน มิฉะนั้นจะไม่ได้ผลทางการรักษาที่ต้องการ

สมุนไพรอาจมีสารสำคัญไม่เท่ากันในแต่ละฤดูกาล ช่วงเวลาที่เก็บสมุนไพรจึงมีความสำคัญมาก แต่เนื่องจากการค้นคว้าวิจัยยังมีไม่มาก จึงไม่มีข้อบ่งชี้ว่าควรเก็บสมุนไพรแต่ละชนิดในเวลาช่วงใด อย่างไร ก็ตามตำราการแพทย์แผนไทยได้ระบุไว้ชัดเจนในเรื่องนี้ ซึ่งคงจะเป็นแนวคิดให้ยึดถือไปก่อนดังนี้

1. ประเภทรากหรือหัว เก็บในช่วงที่พืชหยุดการเจริญเติบโต ใบ ดอก ช่วงหมดหรือในช่วงต้นฤดูหนาวถึงปลายฤดูร้อน เพราะเหตุว่าในช่วงนี้ ราก หัว มีการสะสมปริมาณของตัวยาไว้ค่อนข้างสูง วิธีการเก็บใช้วิธีการขุดอย่างระมัดระวัง ตัวอย่างเช่น กระชาย กระทือ ข่า

2. ประเภทใบหรือเก็บทั้งต้น ควรเก็บในช่วงที่มีการเจริญเติบโตมากที่สุด หรือในช่วงที่ดอกตูมเริ่มบานหรืออาจเก็บในช่วงที่ดอกบานหรือผลยังไม่สุกก็ได้ วิธีการเก็บใช้วิธีเด็ดด้วยมือ

3. ประเภทเปลือกต้นและเปลือกราก เปลือกต้นโดยมากเก็บระหว่างช่วงฤดูฝนเหมาะสมที่สุด

4. ประเภทดอก โดยทั่วไปเก็บในช่วงดอกเริ่มบาน แต่บางอย่างเก็บในช่วงดอกตูม เช่น กานพลู เป็นต้น

5. ประเภทผลและเมล็ด พืชสมุนไพรบางอย่างอาจเก็บในช่วงที่ผลยังไม่สุกก็มี เช่น ฝรั่ง เก็บผลอ่อนใช้แก้ท้องเสีย แต่โดยทั่วไปมักเก็บตอนผลแก่เต็มที่แล้ว ตัวอย่างเช่น มะแว้งต้น มะแว้งเครือ ดีปลี เมล็ดฟักทอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. การใช้ให้ถูกขนาด

วิธีชั่งตวงวัดของตำราสมุนไพรไทย ยังคงใช้ตามแบบเดิม ซึ่งมีอยู่ไม่เข้าใจอีกมาก แต่ปัจจุบันนี้นักวิทยาศาสตร์พยายามทำให้ง่ายขึ้น โดยนำขนาดที่ระบุในตำราแบบไทยมาชั่งตวงวัดด้วยระบบเมตริก และบันทึกเป็นกรัม หรือเป็นซีซี เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น

กอบมือ หมายถึง ปริมาณสมุนไพรที่ได้จากการใช้มือทั้งสองข้างกอบเข้าหากันให้ปลายนิ้วกลาง นิ้วนางและนิ้วก้อยแตะกัน

กำมือ หมายถึง ปริมาณสุมนไพรที่ได้จากการใช้มือข้างเดียวกำให้ปลายนิ้วจรดอุ้งมือโหย่งๆ

เป็น ที่น่าสังเกตว่าวิธีตวงสมุนไพรแห้งเป็นกำมือหรือกอบมือนี้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นมือของผู้ป่วย ซึ่งหมายความว่า ผู้ป่วยเด็กที่มีกำมือเล็กจะมีขนาดรับประทานน้อยกว่าผู้ใหญ่

ถ้าใช้เครื่องชั่งแบบโบราณ จะมีอัตราเทียบดังนี้

1	ชั่ง	เท่ากับ	20	ตำลึง
1	บาท	เท่ากับ	4	สลึง
1	สลึง	เท่ากับ	4	ไพ
1	ตำลึง	เท่ากับ	4	บาท
1	สลึง	เท่ากับ	2	เฟื้อง

พระราชบัญญัติชั่งตวงวัดบังคับให้ใช้มาตราเมตริก โดยเทียบน้ำหนักเครื่องยาแห้งไว้ว่า สมุนไพรหนัก 1 บาท จะเท่ากับ 5 กรัม

1	ช้อนกาแฟ	จุประมาณ	4	ซีซี
1	ช้อนหวาน	จุประมาณ	3	ซีซี
1	ช้อนคาว	จุประมาณ	15	ซีซี
1	ช้อนชา	จุประมาณ	30	ซีซี

ขนาดของช้อนกาแฟนี้อาจใช้ช้อนคนกาแฟแทนได้ ส่วนช้อนทานข้าวที่มีใช้กันตามบ้านนั้นมีความจุประมาณ 8 ซีซี คือ ขนาดของช้อนหวานในตำรายาไทย ส่วน 1 ถ้วย ปกติจะมีขนาดประมาณ 250 ซีซี หรือเทียบเท่ากับหนึ่งในสามของขวดแม่โขง (ขนาดแบน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. การใช้ให้ถูกวิธี

วิธีการปรุงยาตามตำราแวชศึกษาระบุไว้ละเอียดถึง 24 วิธี แต่สำหรับผู้ไม่ใช่แพทย์แผนไทย อาจทำได้เป็นบางวิธี ได้แก่ ยาต้ม ยาชงน้ำ ยาดอง ยาลูกกลอน ยาฝน หรือตำพอกภายนอก เป็นต้น

6. การใช้ให้ถูกคน

ประการนี้สำคัญมากขนาดยาที่ระบุไว้จะเป็นของผู้ใหญ่ ถ้าจะให้เด็กรับประทานจะต้องลดขนาดลง โดยทั่วไปเด็กอายุ 6-12 ขวบ ใช้ขนาดครึ่งหนึ่งของผู้ใหญ่ สำหรับคนชราหรือคนที่มีสุขภาพไม่แข็งแรง ควรลดขนาดลงเช่นกัน

หลักสำคัญอีกประการหนึ่งของการใช้ยาสมุนไพร คือ ความสะอาด ถ้าสามารถปลูกได้เอง หรือเก็บสมุนไพรสดเองจากแหล่งต่างๆ การล้างให้สะอาดก่อนนำมาปรุงยา หรือก่อนทำเป็นสมุนไพรแห้งเก็บไว้ใช้นานๆ (พร้อมจิต, 2537)

วิธีใช้ยาสมุนไพร

การใช้ยาและปรุงยา ตามหลักการแพทย์แผนโบราณมี 23-25 วิธี ซึ่งใช้สำหรับหมอ แต่สำหรับประชาชนสามารถใช้ยาได้ด้วยตนเองด้วยวิธีที่สะดวกปลอดภัย เช่น

การต้ม

นำตัวยาที่ใช้มาสับเป็นชิ้นเป็นท่อนใส่ในหม้อดินใหม่ เติมน้ำท่วมยา ยกขึ้นต้มให้เดือดตามกำหนดในตำรับยา ถ้าไม่มีกำหนดไว้ให้ทำดังนี้

ถ้าตัวยาเป็นยาที่มีน้ำมันหอมระเหย เช่น ขิง กระวาน กานพลู ไพร ใบกะเพรา ฯลฯ ให้ต้มน้ำให้เดือดเสียก่อน จึงใส่ตัวยาลงไป ต้มให้เดือดอีก 2-5 นาที จึงรินเอายามารับประทาน

ถ้าเป็นตัวยาทั่วๆ ไป เติมน้ำท่วมยา ต้มให้เดือดนาน 15-20 นาที

ถ้าเป็นการเคี่ยวยา เช่น เคี่ยวให้เหลือ 1 ใน 3 เอายาใส่หม้อ เติมน้ำ 3 ส่วน ต้มให้เหลือ 1 ส่วน จึงรินเอายารับประทาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อายุการใช้ยา

ยาต้มที่ปรุงจากใบไม้ ต้มรับประทานวันเดียว แล้วทิ้งไป

ยาต้มที่ปรุงจาก แก่นไม้ เครื่องเทศโกฐเทียน ถ้าต้มอุ่นทั้งวัน มีอายุได้ 7-10 วัน

ยาต้มที่ปรุงจาก แก่นไม้ เครื่องเทศโกฐเทียน หัวของพืชแห้ง ถ้าต้มอุ่น เช้า-เย็น มีอายุ 7-15 วัน

ยาชง

ใช้ได้ทั้งตัวยาสดหรือแห้ง ใส่ตัวยาลงในถ้วย หนึ่งหยิบมือ เทน้ำร้อนลงไปค่อนถ้วย ปิดฝาทิ้งไว้ประมาณ 5-10 นาที รินเอาน้ำดื่ม ยาชงชุดหนึ่งนิยมใช้เพียงครั้งเดียว

ยาดองเหล้า

ใช้ได้ดีกับตัวยาที่มีสารสำคัญ ละลายน้ำได้น้อย นิยมใช้กับตัวยาแห้ง โดยนำตัวยามาบดหยาบๆ ห่อผ้าขาวใส่ลงในขวดโหล เทเหล้าขาวหรือเหล้าข้าวเหนียวลงไปให้ท่วมยา ควรคนกลับยาทุกวัน ปิดฝาทิ้งไว้ 30 วัน จึงรินเอายามาใช้

ยาเม็ด

การทำยาเม็ดแผนโบราณ ในปัจจุบันได้รับอนุญาตให้ทำให้ 3 วิธี คือ ยาลูกกลอน ยาอัดเม็ดและยาบรรจุแคปซูล

การทำยาลูกกลอน

นำตัวยาที่ผ่านการอบแห้งสนิทดีแล้ว บดให้ละเอียด นำมาผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเม็ดกลมๆ ขนากประมาณเท่าลูกมะแว้ง อบหรือผึ่งให้แห้งเก็บไว้รับประทาน

กระสายยาที่ใช้ผสมในการปั้นลูกกลอน นิยมใช้น้ำผึ้งแท้ นำมาเคี่ยวให้ข้นเหนียว แล้วจึงนำมาเคล้ากับยาผง พอหมาดๆ ถ้าหากเปียกเกินไป จะปั้นเม็ดยาก การปั้นเม็ด อาจใช้มือ หรือรางปั้น หรือเครื่องปั้นเม็ดลูกกลอนก็ได้

การทำยาอัดเม็ด

การอัดเม็ดยา จะต้องใช้เครื่องปั้นเม็ด (วุฒิ , 2538)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การอบสมุนไพร

การอบสมุนไพร คือ การนำเอายาสมุนไพรมาต้มในน้ำให้เดือดให้ไอน้ำพาตัวยาและน้ำมันหอมระเหย มาอบตัวผู้รับการอบสมุนไพร

การออกฤทธิ์ของตัวยา ตัวยาที่มากับไอน้ำ สามารถออกฤทธิ์กับร่างกายได้หลายระบบพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบที่สัมผัสกับตัวยาโดยตรง คือ ผิวหนังและระบบหายใจ ทำให้ตัวยาสามารถออกฤทธิ์ได้ทั่วตัวในเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจากตัวยาไม่จำเป็นต้องไปผ่านกระบวนการของทางเดินอาหารและตับ เหมือนยาที่ใช้รับประทาน

ธรรมชาติของผิวหนังจะสามารถดูดซึมยาได้ดีใน 2 กรณี คือ

1. ผิวหนังต้องเปียกชื้น
2. ตัวยาอยู่ในภาวะเป็นน้ำมัน

ดังนั้น ก่อนการอบสมุนไพรจึงควรอาบน้ำให้เปียกชุ่มทั้งตัว

ไอความร้อนให้พอดีต่อร่างกายอย่างไรบ้าง

1. ต่อระบบประสาท

ความร้อนอุ่นๆ (33-37 องศาเซลเซียส) ในระยะเวลาที่พอเหมาะ (ประมาณ 10-15 นาที) จะลดความเจ็บปวดคลายเครียด ร่างกายจะผ่อนคลาย ทำให้นอนหลับได้ดี

2. ต่อระบบกล้ามเนื้อและกระดูก

1 แก้อาการเป็นตะคริว คลายการเกร็งของกล้ามเนื้อ

2 ลดการเจ็บปวด การปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เนื่องจากทำงานหนัก การเล่นกีฬา

3 ลดการอักเสบของข้อต่อต่าง ๆ ของร่างกาย

4 บรรเทาอาการปวดหลัง ปวดคอ

5 ลดการเจ็บปวดจาก การบาดเจ็บของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ข้อต่อ (เมื่อได้รับการบาดเจ็บ ต้องรักษา โดยใช้ความเย็นประคบก่อน หลังจากนั้น 24-48 ชั่วโมง จึงรักษาโดยใช้ความร้อน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ต่อระบบการไหลเวียนเลือด

ความร้อนจะทำให้หลอดเลือดขยายตัว ทำให้เลือดมาเลี้ยงอวัยวะต่างๆ ได้มากขึ้น ของเสียในร่างกายจะถูกกระแสเลือดพาไป แล้วขับออกทางผิวหนังได้สะดวกขึ้น ออกซิเจนและอาหารที่มากับเลือดจะเพิ่มมากขึ้นทั่วร่างกาย หัวใจเต้นเร็วขึ้นเล็กน้อย ความดันโลหิตอาจลดลงเล็กน้อย น้ำเหลืองเพิ่มขึ้น ทำให้การซ่อมเสริมส่วนที่สึกหรอของร่างกายเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

ทำให้โลหิตระดูมาตามปกติ ลดการปวดเมื่อย ปวดท้อง และอาการผิดปกติในขณะมีรอบเดือน ช่วยขับระดูเน่าเสีย ขับน้ำคาวปลา เป็นต้น

4. ระบบขับถ่ายปัสสาวะและเหงื่อและการขับถ่ายสารพิษ

ความร้อนทำให้เมตาโบลิซึม (metabolism) ในร่างกายมากขึ้น ทำให้ความร้อนในร่างกายเพิ่มขึ้น ร่างกายทำการระบายความร้อนออกทางเหงื่อและปัสสาวะ ทำให้ของเสียและสารพิษต่างๆ ตามออกมาด้วย นอกจากนี้ไขมันส่วนเกินในร่างกายยังถูกนำมาใช้ในการนี้ เป็นการลดไขมันในร่างกายและในเลือดได้ดีอีกด้วย ทำให้เลือดมาเลี้ยงผิวหนังได้ดี ผิวพรรณแต่งตึง ไร้สิว ฝ้า ช่วยรักษาโรคผิวหนัง ผื่นคัน สมานรอยแตกและบาดแผลที่ผิวหนัง

5. ระบบหายใจ

ทำให้การหายใจดีขึ้น อากาศเข้าออกได้มากขึ้น (การอบไอน้ำ ถ้าความชื้นมากเกินไปจะทำให้หายใจอึดอัด ต้องให้มีช่องระบายอากาศพอสมควร) ทำให้ร่างกายได้รับออกซิเจนมากขึ้น ทำให้เสมหะอ่อนตัว และขับออกมาได้สะดวก ช่วยทำให้ปอกสะอาด และช่วยฆ่าเชื้อโรคภายในปอด ทำให้หายใจโล่ง

ข้อห้ามในการอบสมุนไพร

1. ผู้ที่ไม่ควรอบสมุนไพร

โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคลมชัก (ลมบ้าหมู) โรคไต ตกเลือดหรือเสียเลือดมากมาก่อน เสียน้ำมาก เช่น ท้องเสีย ออกกำลังกายมาก เป็นต้น

2. สตรีมีครรภ์ และผู้ที่มีไข้สูง

3. สตรีหลังคลอดบุตร การอบหลังจากคลอดแล้วไม่น้อยกว่า 30-45 วัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อปฏิบัติตัวในการอบสมุนไพร

1. การตรวจวัดความดันโลหิต และชั่งน้ำหนักก่อนและหลังการอบสมุนไพรทุกครั้ง

2. นั่งในห้องอบในท่าผ่อนคลาย ไม่เกร็งตัว

3. ให้ไอน้ำสัมผัสทั่วทั้งตัวอย่างสม่ำเสมอ

4. ใช้เวลาอบแต่ละครั้งไม่เกิน 10-15 นาที ออกมาพัก 15 นาที แล้วเข้าอบใหม่ 15 นาที ไม่ควรเกิน 3 รอบ ควรเว้นช่วงการอบห่างกันไม่น้อยกว่า 5-7 วัน

5. หลังจากอบสมุนไพรเสร็จแล้ว ควรซับตัวให้แห้งและนั่งพักในที่อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่ควรผึ่งลม ประมาณ 20-30 นาที จึงอาบน้ำชำระร่างกายได้ตามปกติ

6. หลังอบสมุนไพร หากมีอาการอ่อนเพลีย ควรดื่มน้ำอุ่น หรือน้ำส้มคั้น หรือน้ำมะนาวไม่เย็น 1 แก้ว ห้ามดื่มน้ำเย็นทันที

7. ท่านที่อบสมุนไพรเพื่อรักษาโรคหรือเพื่อลดความอ้วน อาจกำหนดระยะเวลาการอบได้ตามความเหมาะสม แต่ต้องคำนึงถึงการสูญเสียน้ำและเกลือแร่ของร่างกายที่เกิดขึ้นในระหว่างการอบซึ่งมีมาก ถ้าอบที่เกินไปอาจทำให้ร่างกายขาดเกลือแร่ที่สำคัญ และเกิดอันตรายต่อร่างกายได้

อาการแพ้ที่เกิดจากสมุนไพร

บางคนใช้แล้วเกิดอาการแพ้ได้ แต่เกิดขึ้นได้น้อยเพราะสมุนไพรไม่ใช่สารเคมีเช่นเดียวกับยาแผนปัจจุบัน ฤทธิ์จึงไม่รุนแรง (ยกเว้นพวกพืชบางชนิด) แต่ถ้าเกิดอาการแพ้ขึ้น ควรหยุดยาเสียก่อน ถ้าหยุดแล้วอาการหายไป อาจทดลองใช้ยาอีกครั้งโดยระมัดระวัง ถ้าอาการเช่นเดิมเกิดขึ้นอีก แสดงว่าเป็นพิษของยาสมุนไพรแน่ ควรหยุดยาและเปลี่ยนไปใช้ยาอื่น หรือถ้าอาการแพ้รุนแรง ควรไปรับการรักษาที่สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล (จำลอง , 2541)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. พรรณไม้เลื้อย
2. เอกสารและหนังสือในการรวบรวม
3. กล้องถ่ายภาพและฟิล์ม
4. บันทึกข้อมูลลงแผ่น Diskette

วิธีการ

1. รวบรวมรายชื่อพรรณไม้เลื้อยที่นำมาใช้เป็นสมุนไพรไทยได้
2. สำรวจตามสถานที่ต่างๆ แล้วเก็บข้อมูล
3. บันทึกข้อมูลทั้งหมดลงในแผ่น Diskette
4. บันทึกภาพด้วยกล้องถ่ายรูปแล้วนำลงไปใส่ข้อมูล

การบันทึกข้อมูล

ในการศึกษาและรวบรวมพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพรบันทึกข้อมูลต่างๆ ดังนี้

-ชื่ออื่นๆ

-ชื่อสามัญ

-ชื่อทางพฤกษศาสตร์

-วงศ์

-ลักษณะทั่วไป

-ส่วนต่างๆ ของไม้เลื้อย

-สรรพคุณ

-วิธีใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

33412

สถานที่ในการศึกษา

1. สถานที่ทำการค้นคว้าข้อมูล

    1.1 สำนักงานหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

    1.2 ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

    1.3 ภาควิชาพืชสวน คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

    1.4 เอกสารทางวิชาการ รวมทั้งวารสารต่างๆ

2. สถานที่เก็บข้อมูลจริง

    2.1 ตลาดนัดสวนจตุจักร

    2.2 สวนหลวง ร.9

ระยะเวลาในการศึกษาและรวบรวมพันธุ์

เริ่มทำการศึกษา 2 พฤศจิกายน 2541

สิ้นสุดการทำการศึกษา 14 มีนาคม 2542

รวมระยะเวลาที่ทำการศึกษาและรวบรวม 132 วัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลการศึกษา

คัดเค้า

ชื่ออื่น	:	เค็ดเค้า จีเก๊า หนามลิดเค้า
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Randia Siamensis
วงศ์	:	RUBIACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	ต้นคัดเค้า เป็นไม้ยืนต้นเถาไม้เนื้อแข็ง จำพวกตรุษจีนหรือต้นเฟื่องฟ้า
ใบ	:	ใบหนาแข็ง สีเขียวสด เรียวยาวคล้ายใบมะม่วงหรือใบกาแฟ มีหนามคมยาวทั้งต้นและตามใบกิ่งก้านมีหนามเป็นคู่ ๆ ที่โคนใบ
ดอก	:	ดอกขาว เป็นพวงคล้ายดอกส้ม หรือมะนาว ผลกลมโต ขนาดผลมะแว้ง
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด หรือ ตอนกิ่ง
ส่วนที่ใช้	:	ใบ ดอก ต้น ราก ผล
สรรพคุณ	:	ทั้งต้นมีรสฝาด แก้เสมหะและโลหิต แก้ไข้ ใบ แก้โลหิตซ่าน ดอก แก้โลหิตในกองกำเดา แก้เลือดออกตามไรฟัน ต้น บำรุงโลหิต ราก รสเย็น ฝาดเล็กน้อย ขับและแก้ไขเพื่อโลหิตและเสมหะ ผล ปรุงเป็นยาต้มรับประทาน ขับฟอกโลหิตระดูที่เน่าเสียของสตรี และใช้เป็นยาบำรุงภายหลัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะทรงต้นของคัดเค้า

(ที่มา : ชุมนุมสมุนไพรไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซองแมว

ชื่ออื่น	:	**ซ้องแมว ยวงขนุน**
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Gmelina hystrix
วงศ์	:	VERBENACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	ต้นซ้องแมว เป็นไม้ยืนต้นจำพวกตรุษจีนหรือต้นเฟื่องฟ้า ถ้ามีที่เกาะได้ มักจะเลื้อยไปได้ไกล แต่ถ้าไม่มีที่ให้อาศัยเกาะพาดพิง ก็จะเห็นพุ่มสูงประมาณ 6-10 ฟุต
ใบ	:	ใบเล็ก เมื่อแรกออกใบนั้น กลางใบแหลม แตกข้างออกเป็น 2 แฉก ใบเขียวแข็ง โตขนาดใบพุทรา
ดอก	:	ดอกมีสีเหลืองสด ปากดอกบานคล้ายกระบอกเขาควาย ออกเป็นช่อพู่ยาวงามสดุดตา
การขยายพันธุ์	:	พบตามธรรมชาติ
ส่วนที่ใช้	:	ใบ ลูก ราก
สรรพคุณ	:	ราก มีรสเย็น แก้พิษฝีภายใน แก้กษัย แก้ร้อนภายใน เป็นยาดับพิษ ลูก ตำกับกระเทียมและปูนทาตัว แก้โรคท้องมาน แก้ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ ทาแก้แพ้ถูกน้ำกัด ทำเป็นยาใส่แผลเปื่อย นำมาเชื่อมรับประทานแก้วัณโรค แก้ไอ รากและใบ รักษาแผล น้ำคั้นจากผลและใบสด ใช้ทำยาหยอดหู แก้ปวดหู ใบ รับประทานเป็นยาถ่าย แก้บวม แก้ปวดหูใบ รับประทานเป็นยาถ่าย แก้บวม นำมาทำสุ่มศรีษะ แก้ปวดศรีษะ แก้ผมร่วง หรือนำมาต้มเอาน้ำมาทาเหงือก แก้เหงือกบวมและปวดฟัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะทรงต้นของซองแมว

(ที่มา : ชุมนุมสมุนไพรไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดีปลี

ชื่ออื่น	:	ประดงข้อ ปานนุ พิษพญาไฟ ปีกผัวะ(จีน)
ชื่อสามัญ	:	Indian Long Pepper
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Piper chaba
วงศ์	:	PIPERACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นเถาเนื้อแข็ง เลื้อยพาดพันไปตามต้นไม้และที่ต่าง ๆ เช่น ตึกเก่า ๆ ผุ ๆ อิฐ หิน กำแพง
ใบ	:	ลักษณะคล้ายใบย่านางปลายใบแหลมเป็นใบเดี่ยว
ดอก	:	กลม ยาวประมาณ 1 นิ้ว มีปุ่มเล็ก ๆ ทั่วทั้งดอก เมื่ออ่อนมีสีเขียว เป็นเกล็ดเล็ก ๆ พอสุกหรือแก่จัดจะเปลี่ยนเป็นสีส้มหรือแดงเข้ม ดอกเล็ก ๆ จะร่วงไป เหลือแต่ลำดอกที่ใหญ่ ๆ เรียกว่า ดอกดีปลี มีลักษณะคล้ายคลึงกับลูกช้าพลู แต่ยาวกว่าลูกช้าพลู
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการปักชำ
ส่วนที่ใช้	:	ดอก เถา ราก ต้น และใบ
สรรพคุณ	:	ดอก มีรสเผ็ดร้อนขม ปรุงเป็นยาประจำปกวีธาตุ แก้ปกวีธาตุพิการ เป็นยาบำรุงธาตุ ขับลมในลำไส้ แก้ท้องร่วง ปรุงรับประทานเป็นยาขับรกให้ออกง่ายหลังจากคลอดบุตร และใช้ในเวลาโลหิตตกมาก ๆ เถา แก้ปวดฟัน รับประทานแก้ปวดท้องจุกเสียด ราก แก้เส้นอัมพฤกษ์ อัมพาต ต้น แก้เสมหะพิการใบ แก้เส้นสุมนา (เส้นศูนย์กลางท้อง)และ แก้เส้นอัษฎากาศ บางตำราใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ราก ผล ดอก ปรุงเป็นยาแก้หืดและไอ แก้ลมวิงเวียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะทรงต้นของดีปลี

(ที่มา : ชุมนุมสมุนไพรไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตำลึง

ชื่ออื่น	:	ผักแคบ แคเด๊าะ
ชื่อสามัญ	:	Ivy gourd
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Coccinia grandis (L.) Voigt
วงศ์	:	CUCURBITACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	ตำลึง เป็นไม้เถามีอายุอยู่ได้หลายปี เมื่ออายุมาก เถาจะใหญ่และแข็งแรงมากขึ้น เถามีสีเขียวใบไม้ตามข้อจะมีมือเกาะ
ใบ	:	ใบออกสลับกันเป็นรูปสามเหลี่ยม
ดอก	:	ดอกมีสีขาว ข้างในมีสีเหลืองอ่อน
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด
ส่วนที่ใช้	:	ใบสด
สรรพคุณ	:	ตำลึงมีรสเย็น เอาใบสดมาโขลกคั้นเอาน้ำมาทาแก้พิษแมลงกัดต่อย ที่ทำให้เกิดอาการปวดแสบปวดร้อนและคัน
วิธีใช้	:	ใช้ปืนยารักษาอาการแพ้ อักเสบ แมลงสัตว์กัดต่อย โดยเอาใบตำลึงสด 1 กำมือ (จะใช้มากหรือน้อยตามบริเวณที่มีอาการเป็นบริเวณมากน้อยอย่างไร) เอามาล้างให้สะอาดแล้วเอาไปโขลกให้ละเอียด ผสมกับน้ำเล็กน้อย คั้นน้ำจากใบเอามาทาบริเวณที่มีอาการ พอน้ำแห้งแล้วก็ทาซ้ำอีกบ่อย ๆ จนกระทั่งหาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะทรงต้นของตำลึง

(ที่มา : ชุมนุมสมุนไพรไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตำลึงตัวผู้

ชื่ออื่น	:	ตำลึง ผักแคบ
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Melothria heterphylla
วงศ์	:	CUCURBITACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นไม้เถาหรือเครือจำพวกฟัก แฟง แตงกวา เลื้อยพาดพันไปตามต้นไม้ใหญ่หรือริมรั้ว หรือเกาะอยู่ตามที่มันเลื้อยผ่านไป มีมือเล็กยาว กิ่งก้านที่มันเกาะสีขาวโตประมาณนิ้วมือ
ใบ	:	เว้าข้างลึก ๆ สีเขียวใบไม้ สดใส
ดอก	:	มีสีขาว มี 5 แฉก ตำลึงตัวผู้ออกดอกแต่ไม่มีลูก
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ดจากต้นตำลึงตัวเมีย
ส่วนที่ใช้	:	ใบ เถา
สรรพคุณ	:	ใบ ปรุงเป็นยาเย็น ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ต่าง ๆ ใบสด ๆ ตำให้ละเอียดทาตามร่างกายคนถูกพิษต่าง ๆ ที่มีอาการเจ็บปวดแสบร้อนคันหาย หรือคนถูกหมามุ้ยหรือถูกต้นตะรังตังช้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5 แสดงลักษณะทรงต้นของตำลึงตัวผู้

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เถาคันขาว

ชื่ออื่น	:	เถาคัน
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Cissus carnosa
วงศ์	:	AMPELIDACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นเลื้อยล้มลุกเครือจำพวกฟัก แฟง เลื้อยพาดพันไปตามต้นไม้และที่ต่าง ๆ
ใบ	:	มีสีเขียว ริมใบเป็นจัก ๆ มีใบย่อย 3 ใบ
ดอก	:	เป็นช่อใหญ่หนาคล้ายกับดอกกะตังใบหรือดอกเถาวัลย์ปูนหรือฝิ่นต้น
ผล	:	กลมโตเหมือนผลมะแว้ง แต่เล็กกว่าเล็กน้อย เมื่อยังดิบอยู่จะมีสีเขียวใช้รับประทานเป็นอาหารได้ แต่พอสุกจะมีสีดำ เอาบีบออกจะมีน้ำสีม่วงแดง แต่น้ำในผลจะทำให้คันมาก
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด
ส่วนที่ใช้	:	ผลอ่อน ๆ เถา ใบ
สรรพคุณ	:	ผลอ่อน ๆ รับประทานเป็นอาหารได้ โดยนำมาทำเป็นแกงรับประทาน เถา ปรุงเป็นยาต้มรับประทานขับเสมหะลงสู่คูถทวาร แก้กษัย ทำให้เส้นหย่อน ฟอกเลือด แก้ฟอกช้ำภายใน ปรุงเป็นยารับประทานแก้ลมวิงเวียนหน้ามืด ใบ เอามาอังไฟพอเหี่ยว ปิดฝีบ่มหนองได้ดี ถ้าฝีแตกแล้วมันก็ทำหน้าที่ดูดหนองด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

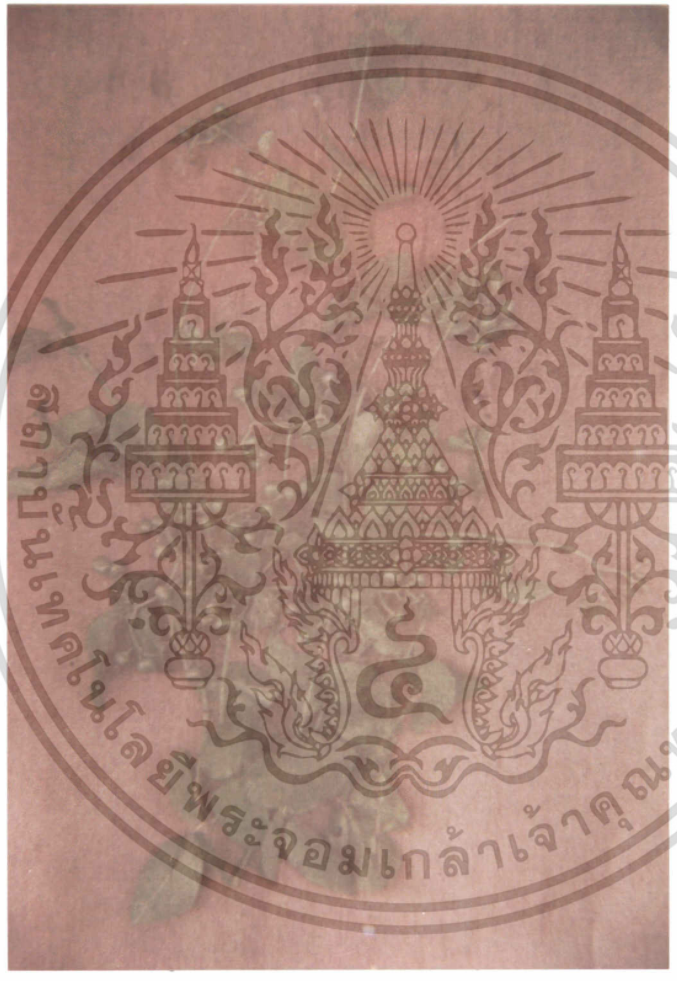

ภาพที่ 6 แสดงลักษณะทรงต้นของเถาคันขาว

(ที่มา : ชุมนุมสมุนไพรไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บอระเพ็ด

ชื่ออื่น	:	จุ่งจะลิง หางหนู
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Tinospoar rumphii
วงศ์	:	MENISPORMACEAE

ลักษณะทั่วไป

ต้น	:	เป็นไม้เถาเนื้ออ่อน เลื้อยพาดพันไปตามต้นไม้อื่นๆ กลมโตขนาดนิ้วมือ มีไส้เป็นเส้นยาว มีเปลือกหุ้มเถาเป็นตุ่มเล็ก ๆ กลม ๆ ตลอดเถา ยางมีรสขมจัดมาก
ใบ	:	กลมมน ปลายแหลม มีลักษณะคล้ายใบพลู โตขนาดฝ่ามือ
ดอก	:	เป็นช่อเล็ก ๆ สีเหลือง เรียกว่า เถาบอระเพ็ด
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการตัดเถาไปปักชำ
ส่วนที่ใช้	:	เถาหรือต้นสด
สรรพคุณ	:	บอระเพ็ด มีรสขมจัด เย็น มีสรรพคุณระงับความร้อน แก้ไข้ทุกชนิด ช่วยเจริญอาหาร
วิธีใช้	:	ใช้บอระเพ็ดเป็นยารักษาอาการต่อไปนี้

- อาการไข้ ใช้เถาหรือต้นสด ครั้งละ 2 คืบ ครึ่ง(30-40 กรัม) โขลกแล้วคั้นเอาน้ำมาดื่ม หรือเอามาต้มกับน้ำมาดื่มหรือเอามาต้มกับน้ำ โดยใช้น้ำ 3 ส่วน ต้มเดี่ยวให้เหลือ 1 ส่วนดื่มก่อนอาหารวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น หรือเวลามีอาการ
- อาการเบื่ออาหาร บอระเพ็ดเป็นยาช่วยเจริญอาหาร โดยใช้ขนาดและวิธีเดียวกับใช้แก้ไข้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 7 แสดงลักษณะทรงต้นของบอระเพ็ด

(ที่มา : ชุมนุมสมุนไพรไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บอระเพ็ดพุงช้าง

ชื่ออื่น	:	สะบู่เลือด เปล้าเลือดเครือ กลิ้งกลางดง
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Stephania rotunda Lour.
วงศ์	:	MENISPERMACEAE

ลักษณะทั่วไป

ต้น	:	เป็นไม้เถาเลื้อยพาดพันไปตามต้นไม้ใหญ่ เถาสีแดงอมดำ ก้านใบสีแดง(ชนิดตัวผู้) เถาและก้านใบมีสีเขียว ก้านใบมียางสีเหลือง(ชนิดตัวเมีย)
ใบ	:	เป็นใบเดี่ยว ทรงกลมปลายแหลม ก้นใบปิด
ดอก	:	ดอกขนาดเล็กทรงกลมออกเป็นช่อ กลีบดอกเล็กสีแดง
หัว	:	ทรงกลม แป้น อาจโตเท่ากะละมังใบเขื่อง ๆ (ชนิดตัวผู้) หัวทรงกลมไม่แป้น(ชนิดตัวเมีย)
ส่วนที่ใช้	:	ใบ ดอก เถา หัว ราก
สรรพคุณ	:	ใบรสขม ต้มดื่ม บำรุงธาตุไฟ โคลกทาแผลสดหรือเรื้อรัง ดอก รสขมเมา ต้มดื่ม แก้โรคผิวหนังผื่นคัน ช่วยย่อยอาหาร เถา รสขมเมา ต้มดื่ม ขับโลหิตระดู กระจายลมที่แน่นในอก หัว รสขม ต้มดื่มหรือดองสุรา หรือบดผสมน้ำผึ้งปั้นเม็ดรับประทาน บำรุงกำลังให้แข็งแรง ขับผายลม เจริญอาหาร เป็นยาอายุวัฒนะ แก้เสมหะเบื้องต้น บำรุงความกำหนัด รักษามะเร็งในมดลูก โรคเบาหวาน แก้โรคโลหิตจาง แก้มุตกิด ระดูขาว แก้โรคปวดศรีษะ ราก รสขม ต้มดื่ม บำรุงประสาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 8 แสดงลักษณะทรงต้นของบอระเพ็ดพุงช้าง

(ที่มา : สมุนไพร 2)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บัวบก

ชื่ออื่น	:	ผักหนอก ปะหนะเอขาเด๊าะ
ชื่อสามัญ	:	Indian pennywort
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Centelia asiatica (Linn) Urban
วงศ์	:	UMBELLIFERAE

ลักษณะทั่วไป

ต้น	:	บัวบกเป็นพืชสมุนไพรเลื้อยไปได้ตามพื้นดิน สูงประมาณ 1 ฝ่ามือ มีรากงอกออกมาตามข้อของลำต้น ก้านใบงอกตรงจากดิน
ใบ	:	ใบมีสีเขียวใบไม้ รูปกลมรีเล็กน้อยขอบใบเป็นคลื่น
ดอก	:	ดอกมีสีม่วงแดงเข้ม
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ดและไหล
ส่วนที่ใช้	:	ต้นสดและใบสด
สรรพคุณ	:	บัวบกมีกลิ่นหอม มีรสขมเล็กน้อย แก้อ่อนเพลียเมื่อยล้า แก้ร้อนใน แก้โรคความดันโลหิตสูง
วิธีใช้	:	ใบบัวบกใช้รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวกได้ดี โดยเอาบัวบกทั้งต้นสดและใบสด 1 กำมือ ล้างสะอาดแล้วโขลกละเอียด คั้นเอาน้ำและทาบริเวณที่เป็นแผลบ่อย ๆ จะกากพอกด้วยก็ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 9 แสดงลักษณะทรงต้นของบัวบก

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผักบุ้งทะเล

ชื่ออื่น	:	ละบูเลาะห์
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Ipomoea pes-caprae (Linn) Sweet
วงศ์	:	CONVOLVULACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	ผักบุ้งทะเลเป็นพืชที่มีเถาเลื้อย ลำต้นทอดไปตามยาวบนพื้นดิน
ใบ	:	ใบเป็นรูปหัวใจ ปลายเว้าเข้าหากัน เมื่อใบหนาจะกรอบน้ำ หักง่าย
ดอก	:	ดอกเหมือนดอกผักบุ้ง มีผลเล็กกลม
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ดและการปักชำ
ส่วนที่ใช้	:	ใบ และเถาสด
สรรพคุณ	:	ถอนพิษลมเพลมพัด (อาการบวมเปลี่ยนที่ไปตามอวัยวะทั่วไป) ทำเป็นยาต้มใช้อาบแก้อาการคันตามผิวหนัง
วิธีใช้	:	การใช้ผักบุ้งทะเลรักษาอาการแพ้ อักเสบ แมลงสัตว์กัดต่อย (โดยเฉพาะพิษของแมลงกะพรุน) ทำได้โดยการเอาใบและเถาของผักบุ้งทะเลมา 1 กำมือ ล้างโขลกให้ละเอียด คั้นเอาน้ำมาทาในบริเวณที่เกิดอาการบวมแดงบ่อย ๆ ทาวันละ 2-3 ครั้ง จนอาการหาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 10 แสดงลักษณะทรงต้นของผักปู้งทะเล

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พญายอ

ชื่ออื่น	:	ผักมันไก่ ผักลิ้นเขียด พญาปล่องดำ เสลดพังพอนตัวเมีย พญาปล้องทอง ลิ้นมังกร โพะโซ่จาง (กะเหรี่ยง)
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Clinacanthus nutans (Burm.f.) Lindau
วงศ์	:	ACANTHACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นไม้พุ่มแกมเลื้อย เถามีสีเขียว
ใบ	:	ใบมีสีเขียว ไม่มีหนาม ใบยาวเรียว ปลายแหลม ออกตรงข้ามกันเป็นคู่
ดอก	:	ดอกออกเป็นช่ออยู่ที่ปลายกิ่ง แต่ละช่อมี 3-6 ดอก กลีบดอกเป็นดอก ปลายแยก สีแดงอมส้ม
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการตัดกิ่งปักชำ
ส่วนที่ใช้	:	ใบ
สรรพคุณ	:	รสจืด
วิธีใช้	:	ใบพญายอใช้รักษาอาการอักเสบเฉพาะที่ (ปวด บวม แดง ร้อน แต่ไม่มีไข้)จากแมลงสัตว์กัดต่อย เช่น ตะขาบ แมงป่อง ผึ้ง ต่อ แตน ต่อย โดยการเอาใบสดมา (มากน้อยตามบริเวณที่เป็น) จัดการล้างให้สะอาด ใส่ลงไปครกตำยา ตำให้ละเอียด เติมเหล้าขาวพอชุ่มยาใช้น้ำและกากทาพอก บริเวณที่เจ็บบวมหรือถูกแมลงสัตว์กัดต่อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 11 แสดงลักษณะทรงต้นของพญายอ

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พลู

ชื่ออื่น	:	เปล้าอ้วน ซีเก๊าะ พลูจีน
ชื่อสามัญ	:	Betel wine
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Piper betle Linn
วงศ์	:	PIPERACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	พลูเป็นไม้เลื้อย มีข้อและมีปล้องชัดเจน
ใบ	:	เป็นใบเดี่ยวติดกับลำต้นแบบสลับ คล้ายใบโพธิ์ ปลายแหลม หน้าใบมัน
ดอก	:	ดอกออกรวมกันเป็นช่อแน่น
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการปักชำ
ส่วนที่ใช้	:	ใบสด
สรรพคุณ	:	ใบสด มีรสเผ็ดร้อน เป็นยาฆ่าเชื้อโรค ขับลม ใช้ใบพลูตำกับเหล้าทาบริเวณที่เกิดเป็นลมพิษให้หายได้ ใช้รับประทานกับหมากและปูนแดง
วิธีใช้	:	ใบพลู ใช้รักษาอาการแพ้ อักเสบ แมลงสัตว์กัดต่อย กับอาการแพ้ในลักษณะลมพิษ โดยการเอาใบพลู 1-2 ใบ ล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียดผสมเหล้าโรง ทาบริเวณที่เกิดลมพิษ แต่ห้ามใช้กับแผลเปิด จะทำให้เกิดอาการแสบมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 12 แสดงลักษณะทรงต้นของพลู

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พลูแก

ชื่ออื่น	:	ผักเข้าตอง
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Houttuynia cordata
วงศ์	:	SAURURACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง เลื้อยพาดพันไปตามที่ต่าง ๆ
ใบ	:	ใบเล็ก โตประมาณ 2 นิ้วเศษ ๆ ใบบางกว่าพลูจีน สีเขียว มีรสเผ็ดเล็กน้อย
เถา	:	มีสีเขียว
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด
ส่วนที่ใช้	:	ต้น ใบ ดอก และราก
สรรพคุณ	:	ต้น เป็นยาฆ่าริดสีดวง ใบ ฆ่าเชื้อโรคตามผิวหนัง ดอก แก้โรคตา ราก แก้เลือดและขับลม ใช้ทั้งห้า คือ นำต้น ใบ ดอก ลูก ราก มาปรุงหรือรับประทานแก้โรคเรื้อน มะเร็ง คุดทะราด และโรคที่เกิดตามผิวหนังทุกชนิด แก้น้ำเหลืองเสีย แก้กามโรคทำให้น้ำเหลืองแห้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 13 แสดงลักษณะทรงต้นของพลูแก

(ที่มา : ชุมนุมสมุนไพรไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฟักทอง

ชื่ออื่น	:	น้ำเต้า (ภาคใต้) มะพักแก้ว (ภาคเหนือ) มะน้ำแก้ว (เลย) หมักอื้อ(เลย-ปราจีนบุรี) หมากอึ (ภาคอีสาน)
ชื่อสามัญ	:	Pumpkin
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Cucurbita moschata Decne
วงศ์	:	CUCURBITACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นไม้ล้มลุกที่มีเถายาว เลื้อยไปตามพื้นดิน มีหนวดยาวที่ข้อ
ใบ	:	ใบมีสีเขียวใบไม้ มีหยัก 5 หยัก ผิวใบจับดูจะรู้สึกว่ามีความสาก
ดอก	:	ดอกมีสีเหลือง เป็นรูปกระดิ่ง
ผล	:	ผลมีขนาดใหญ่ ลักษณะกลมแบน ผิวขรุขระเป็นพู เนื้อสีเหลืองจนถึงสีเหลืองอมส้มและเหลืองอมเขียวใบไม้ มีเมล็ดเป็นรูปไข่แบน ๆ เป็นจำนวนมาก
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด
ส่วนที่ใช้	:	เมล็ดฟักทองแก่
สรรพคุณ	:	รสมัน เป็นยาถ่ายพยาธิ
วิธีใช้	:	ใช้ถ่ายพยาธิลำไส้ เหมาะกับพยาธิตัวตืด โดยการใช้เมล็ดฟักทองแก่ ประมาณ 60 กรัม ทุบในแตกผสมน้ำตาลกับนม หรือเอาน้ำสะอาดเติมลงไปจนได้ปริมาณ 500 มิลลิลิตร แบ่งรับประทาน 3 ครั้ง ห่างกันทุก 2 ชั่วโมง หลังจากใช้ยาแล้วประมาณ 2 ชั่วโมง ให้รับประทานน้ำมันละหุ่งระบายตามเพื่อให้ถ่ายพยาธิออกมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คุณค่าทางอาหาร	:	ยอด เนื้อในผล ผลอ่อน เมล็ด เอามารับประทานเป็นอาหารได้ทั้ง อาหารคาว อาหารหวาน ทุกส่วนที่รับประทานได้นี้มีสารอาหารที่สำคัญ ได้แก่ วิตามินเอ ฟอสฟอรัส คาร์โบไฮเดรต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 14 แสดงลักษณะทรงต้นของฟักทอง

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เฟื่องฟ้าขาว

ชื่ออื่น	:	ดอกกระดาด
ชื่อสามัญ	:	Bougain villea
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Bougainvillea spectabilis
วงศ์	:	NYCTAINACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นไม้เถาเลื้อยขนาดใหญ่ เนื้อแข็ง แต่เป็นไม้ที่เปราะและหักง่าย ลำต้นมีหนาม เช่นเดียวกับมะกรูดหรือมะนาว
ใบ	:	เป็นใบเดี่ยว สีเขียวแก่ ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลมยาวประมาณ 2-3 นิ้ว กว้างประมาณ 1-1.5 นิ้ว ออกสลับเยื้องกันตามกิ่ง หนามที่มีจะอยู่ที่โคน ก้านตรงข้อต่อของก้านกับกิ่งตรงตาของมัน ความจริงดอกของเฟื่องฟ้าคือใบ เป็นกลีบบางใส เรียกว่า ใบดอก
ดอก	:	มีกลีบดอก 5 กลีบ สีขาว ปลายกลีบดอกเป็นจัก ๆ บางทีกลีบนี้ก็ไม่บาน แต่จะม้วนเข้าเป็นก้อนอุ้มลมไว้ในดอกนั้น
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการตัดกิ่งปักชำ หรือการตอน
ส่วนที่ใช้	:	ราก
สรรพคุณ	:	รากมีรสเมาเบื่อ ใช้ในการแก้พิษต่าง ๆ เฟื่องฟ้านี้แพทย์ไทยมิได้นำมาเข้ายา เพราะไม่นิยมกัน ส่วนมากเอามาปลูกเพื่อเป็นไม้ประดับสวยงาม หรือลงกระถางดูเล่นสวย ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 15 แสดงลักษณะทรงต้นของเฟื่องฟ้าขาว

(ที่มา :ลาดกระบัง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มะแว้งเครือ

ชื่ออื่น	:	มะแว้งเถา แคว้งเดีย
ชื่อสามัญ	:	Potatoclimber
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Solanum trilobatum Linn
วงศ์	:	SOLANACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นไม้เลื้อยหรือไม้พุ่ม มีหนามตามส่วนต่าง ๆ
ใบ	:	ใบรูปกลมรี ขอบใบหยักเว้า 2-5 หยัก ผิวของอาจจะเรียบหรือมีหนามเล็ก ๆ ตามเส้นกลางใบ
ดอก	:	ดอกออกเป็นช่อคล้ายมะเขือ สีม่วง เกสรมีสีเหลือง
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด
ส่วนที่ใช้	:	ผลแก่สด
สรรพคุณ	:	ผลแก่ มีรสขม ใช้รักษาอาการไอและขับเสมหะ โดยนำเอาผลแก่สดมา 5-10 ผล โขลกพอแหลก คั้นเอาแต่น้ำ ใส่เกลือเล็กน้อย รับประทานบ่อย ๆ หรือใช้ผลสด ๆ ล้างให้สะอาดเคี้ยวกลืนทั้งน้ำและเนื้อ
คุณค่าทางด้านอาหาร	:	ในผลมะแว้งเครือมีวิตามินเอ ค่อนข้างสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 16 แสดงลักษณะทรงต้นของมะแว้งเครือ

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มะลิวัลย์

ชื่ออื่น	:	มะลิไส้ไก่
ชื่อสามัญ	:	Angle – hair Jasmine
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Jasminum Nervosum
วงศ์	:	OLEACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นพรรณไม้เลื้อย ที่มีเถาเรียงคล้ายกับเส้นด้าย ซึ่งลำต้นเลื้อยทอดไปตามพื้นดิน หรือตามเรือนต้นไม้ แตกกิ่งก้านหนาทึบและสวยงามมาก หรือผู้ปลูกทำเป็นค้าง เอาไว้ให้เลื้อยพันยิ่งชอบ
ใบ	:	มีสีเขียว ลักษณะของใบเป็นรูปวงรี ปลายใบแหลม และโคนใบเว้า ขอบใบเรียบไม่มีหยัก จะแตกใบหนาทึบ ลักษณะใบยาวกว่ามะลิทั่วไป
ดอก	:	สีขาวบริสุทธิ์ บางทีก็ออกดอกเดี่ยว บางทีออกรวมกันเป็นกระจุก ลักษณะของดอกเป็นหลอด เมื่อตูมจะมีสีชมพูอ่อน ๆ พอบานกลีบดอกจะบานกว้างมี 9 กลีบ ๆ แถบเรียวยาว จะผลิดอกออกตามปลายกิ่ง
การขยายพันธุ์	:	เป็นพรรณไม้กลางแจ้งชอบแสงแดด เจริญงอกงามในดินร่วน เวลาปลูกต้องหาหลักยึดให้ด้วย ขยายพันธุ์โดยการใช้ตอนและทาบกิ่ง
ส่วนที่ใช้	:	ราก ดอก
สรรพคุณ	:	เอารากมาใช้ประโยชน์ได้ดี ใช้ในการถอนพิษต่าง ๆ ได้รวมถึงถอนพิษยากี่ได้ ถ้าแพ้ยา ส่วนดอกมะลิเอามาปรุงผสมกับสมุนไพรอื่น ๆ เป็นยาหอม ใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้ร้อนใน เป็นยาบำรุงหัวใจได้ดีทีเดียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 17 แสดงลักษณะทรงต้นของมะลิวัลย์

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รางจืด

ชื่ออื่น	:	ฮางจืด เครือเข้าเย็น
ชื่อสามัญ	:	-
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Millettia kityana Craib
วงศ์	:	LEGUMINOSAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	ต้นรางจืด เป็นไม้เถาเนื้อแข็ง เลื้อยพาดพันไปตามต้นไม้อื่น ๆ ตามปกติจะถือว่าเป็นได้ทั้งไม้ดอกหรือไม้ใบ หรือไม้พุ่ม
ใบ	:	ใบสด หนาแข็ง สีเขียวแก่คล้ายใบย่านางหรือใบสะค้าน
ดอก	:	ดอกใหญ่เขื่อง เป็นช่อสีม่วงอ่อน ๆ กลางกลีบมนออกเป็นช่อดอก
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการปักชำ
ส่วนที่ใช้	:	ใบ ราก เถา
สรรพคุณ	:	ใบ มีรสเย็น ใช้ปรุงเป็นยาเขียว ทำเป็นยาถอนพิษและยาเบื่อเมา ทำให้ลดความร้อนในร่างกาย แก้ไข้พิษสำแดง กระทุ้งพิษไข้หัว รากและเถา รับประทานเป็นยาแก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้พิษทั้งปวง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 18 แสดงลักษณะทรงต้นของรางจืด

(ที่มา : ชุมนุมสมุนไพรไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เล็บมือนาง

ชื่ออื่น	:	จะมั่ง จ๊ามั่ง มะจีมั่ง ไท้หม่อง
ชื่อสามัญ	:	Chinese honey suckle Rangoon creper
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Quisqualis indica Linn
วงศ์	:	COMBRETACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นพืชไม้เลื้อย เถาแก่เป็นไม้เนื้อแข็ง
ใบ	:	ใบรูปรีหรือรูปไข่ ปลายแหลม โคนใบมน
ดอก	:	ดอกเป็นช่อสีขาว แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีชมพู มีกลิ่นหอม
ผล	:	ผลมีสีน้ำตาลแดงเป็นมัน มี 5 พู
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้รากหรือเหง้าที่มีต้นอ่อน
ส่วนที่ใช้	:	เมล็ด
สรรพคุณ	:	เมล็ด มีรสเอียน เบื่อเล็กน้อย ใช้ขับพยาธิไส้เดือน และต้านทราง
วิธีใช้	:	เมล็ดเล็บมือนาง ใช้ถ่ายพยาธิไส้เดือน สำหรับเด็กใช้ 2-3 เมล็ด (หนัก 4-6 กรัม) ในผู้ใหญ่ใช้ 5-7 เมล็ด (หนัก 10-15 กรัม) ทุบพอแตก ต้มเอาน้ำดื่มหรือหั่นทอดกับไข่รับประทาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 19 แสดงลักษณะทรงต้นของเล็บมือนาง

(ที่มา : รักษาโรคด้วยสมุนไพร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อัญชันขาว

ชื่ออื่น	:	อัญชัน
ชื่อสามัญ	:	Mussel-shell creeper
ชื่อทางพฤกษศาสตร์	:	Clitoria ternatea Linn
วงศ์	:	SOLANACEAE
ลักษณะทั่วไป		
ต้น	:	เป็นไม้เถาล้มลุกเครือ เลื้อยพาดพันไปตามต้นไม้และที่ต่าง ๆ
ใบ	:	ใบกลมโตขนาดใบเกล็ดหอยใหญ่ มีลักษณะคล้ายใบพุทรา แต่เล็กกว่าใบพุทราใบบางกว่าใบพุทรา สีเขียวอ่อนกว่าสีของใบพุทรา ใบย่อยมี 3 ใบ
ดอก	:	ดอกมีรูปร่างคล้าย ๆ เปลือกหอยแคลง มีฝักแบนๆ คล้ายกับฝักของหางนกยูงไทย
การขยายพันธุ์	:	ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด
ส่วนที่ใช้	:	ราก
สรรพคุณ	:	ราก มีรสเย็นจืด นำมาปรุงเป็นยาบำรุงดวงตา ทำให้ตาสว่าง แก้ตาฟาง ตาแฉะ ตามืด ตามัว ปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ ราก เอามาถูฟันทำให้ฟันทน แก้ปวดฟัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 20 แสดงลักษณะทรงต้นของอัญชันขาว

(ที่มา :ลาดกระบัง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร จำนวน 20 ชนิด โดยศึกษาถึง ชื่ออื่น ๆ ชื่อทางพฤกษศาสตร์ วงศ์ ลักษณะทั่วไป ส่วนต่าง ๆ ของไม้เลื้อย สรรพคุณและวิธีการใช้ พบว่า ไม้เลื้อยเป็นไม้เลื้อยและไม้ประดับเกาะ เป็นพืชที่อาศัยหลักการพยุงลำต้นและพรรณไม้เลื้อยแต่ละชนิด สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาใช้เป็นสมุนไพรแตกต่างกัน คือ คัดเค้า ส่วนที่ใช้ ใบ ดอก ต้น ราก ผล สรรพคุณแก้พิษฝีภายใน แก้ร้อน ดีปลี ส่วนที่ใช้ ดอก เถา ราก ต้น และใบ สรรพคุณ แก้ปวดฟัน แก้หืดและไอ ตำลึง ส่วนที่ใช้ ใบสด สรรพคุณ แก้คัน ตำลึงตัวผู้ ส่วนที่ใช้ ใบ เถา สรรพคุณ ถอนพิษไข้ เถาคันขาว ส่วนที่ใช้ ผลอ่อน เถา ใบ สรรพคุณ ขับเสมหะ บ่มหนอง บอระเพ็ด ส่วนที่ใช้ เถาหรือต้นสด สรรพคุณ แก้ไข้ บอระเพ็ดพุงช้าง ส่วนที่ใช้ ใบ ดอก เถา หัว ราก สรรพคุณ บำรุงไฟธาตุ แก้คัน ขับระดู เจริญอาหาร บัวบก ส่วนที่ใช้ ต้นสด ใบสด สรรพคุณ แก้ร้อนใน ผักบุ้งทะเล ส่วนที่ใช้ ใบและเถาสด สรรพคุณ คันตามผิวหนังจากแมลงสัตว์กัดต่อย พญายอ ส่วนที่ใช้ ใบ สรรพคุณ รักษาอาการอักเสบเฉพาะที่จากแมลงมีพิษกัดต่อย พลู ส่วนที่ใช้ ใบสด สรรพคุณ ฆ่าเชื้อโรค ขับลม พลูแก ส่วนที่ใช้ ต้น ใบ ดอก และราก สรรพคุณ ฆ่าริดสีดวง ฆ่าเชื้อโรคตามผิวหนัง แก้โรคตา ขับลม ฟักทอง ส่วนที่ใช้ เมล็ดฟักทองแก่ สรรพคุณ ถ่ายพยาธิ เฟื่องฟ้าขาว ส่วนที่ใช้ ราก สรรพคุณ แก้พิษต่าง ๆ มะแว้งเครือ ส่วนที่ใช้ ผลแก่จัด สรรพคุณ รักษาอาการไอ ขับเสมหะ มะลิวัลย์ ส่วนที่ใช้ ดอก แก้ไข้ร้อนใน รางจืด ส่วนที่ใช้ ใบ ราก เถา สรรพคุณ ลดความร้อนในร่างกาย แก้ร้อนใน กระหายน้ำ เล็บมือนาง ส่วนที่ใช้ เมล็ด สรรพคุณ ขับพยาธิไส้เดือน อัญชันขาว ส่วนที่ใช้ ราก สรรพคุณ บำรุงดวงตา ขับปัสสาวะ แก้ปวดฟัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิจารณ์ผลการศึกษา

จากการศึกษา พรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร จำนวน 20 ชนิด สามารถทราบถึง ส่วนต่าง ๆ ของพรรณไม้เลื้อยที่ใช้เป็นพืชสมุนไพร ตลอดจนสรรพคุณทางยา แต่ไม่สามารถทราบถึงปริมาณที่เหมาะสมในการใช้เพื่อรักษาโรคได้

ในการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค ควรศึกษาถึงวิธีการใช้ สรรพคุณทางยา ตลอดจนปริมาณการใช้ที่เหมาะสมให้เข้าใจเสียก่อนเพื่อความปลอดภัย และรักษาโรคได้อย่างถูกต้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการมูลนิธิสวนหลวง ร.9. 2531.พรรณไม้ในสวนหลวง ร.9 . กรุงเทพ ฯ :ด่านสุทธาการพิมพ์.497 หน้า

จำลอง ศรีเมือง . 2541 .ทำเนียบร้านผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษและสมุนไพรในประเทศไทย. กรุงเทพ ฯ :บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด . 112 หน้า

ชวลิต คาบแก้ว. 2539 . พรรณไม้ไทยในวรรณคดีไทย กรุงเทพ ฯ : หจก.ดีแอลแอส. 200 หน้า

เต็ม สมิตินันท์ . 2518. พันธุ์ไม้ป่าในเมืองไทย. กรุงเทพ ฯ :อักษรบัณฑิต. 165 หน้า

ปิยะ เฉลิมกลิ่น. 2540. ไม้ดอกหอม เล่ม 1 กรุงเทพ ฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้ง. 168 หน้า

ปิยะ เฉลิมกลิ่น. 2540. ไม้ดอกหอม เล่ม 2 กรุงเทพ ฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้ง. 168 หน้า

ปราโมทย์ ศรีภิรมย์ . 2524.ชุมนุมสมุนไพรไทย . กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์.253 หน้า

พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ.2530.คู่มือการใช้สมุนไพร กรุงเทพ ฯ : สำนักพิมพ์เมดิคัลมีเดีย 289 หน้า

วันดี กฤษณพันธ์ . 2535 . สมุนไพรสารพัดประโยชน์. พิมพ์ครั้งที่ 2 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพ ฯ . หน้า 35-67

วุฒิ วุฒิธรรมเวช.2538. สมุนไพร .กรุงเทพ ฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้า. 166 หน้า

วิทย์ เที่ยงบูรณธรรม . 2532 . พจนานุกรมสมุนไพรไทย(ฉบับสรรพคุณทางยาไทย) . กรุงเทพ ฯ : สำนักพิมพ์นิยมวิทยา. 892 หน้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมบุญ เดชะภิญญาวัฒน์ . 2527. พฤกษศาสตร์ . กรุงเทพ ฯ : สำนักพิมพ์รั้วเขียว . 256 หน้า

สัมฤทธิ์ เฟื่องจันทร์ . 2527 . หลักวิชาพืชสวน . เล่ม 2 กรุงเทพ ฯ : กรุงสยามการพิมพ์. 335 หน้า

ยุวดี จอมพิทักษ์ . 2541.รักษาโรคด้วยสมุนไพร . กรุงเทพ ฯ :รุ่งแสงการพิมพ์. 230 หน้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้